

Джерела та література

1. Бокова М. Парламентські вибори в Італії: що чекає на країну та Україну? *ADASTRA*. 16 вересня, 2022. URL: <https://adastra.org.ua/blog/parlamentski-vibori-v-italiyi-sho-chekaye-na-krayinu-ta-ukrayinu> (дата звернення: 31.03.2023).
2. Amante A., MacSwan A. Italy blames surge in migration on Russia's Wagner group. *Reuters*. March 13, 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/italy-blames-surge-migration-russias-wagner-group-2023-03-13/> (date of access: 31.03.2023).
3. Come funziona l'accoglienza dei migranti in Italia. *Openpolis*. Marzo 17, 2023. URL: <https://www.openpolis.it/parole/come-funziona-laccoglienza-dei-migranti-in-italia/> (date of access: 31.03.2023).
4. EU migration and asylum policy. *European Council and Council of the European Union*. February 9, 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (date of access: 31.03.2023).
5. Italy. *International Rescue Committee*. URL: <https://www.rescue.org/country/italy> (date of access: 31.03.2023).
6. Italy-Libya agreement: Five years of EU-sponsored abuse in Libya and the central Mediterranean. *Médecins Sans Frontières*. February 2, 2022. URL: <https://www.msf.org/italy-libya-agreement-five-years-eu-sponsored-abuse-libya-and-central-mediterranean> (date of access: 31.03.2023).
7. Mediterranean Situation. *Operational Data Portal*. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5205> (date of access: 31.03.2023).
8. Memorandum of understanding on cooperation in the fields of development, the fight against illegal immigration, human trafficking and fuel smuggling and on reinforcing the security of borders between the State of Libya and the Italian Republic. *Odysseus Network*. URL: https://eumigrationlawblog.eu/wp-content/uploads/2017/10/MEMORANDUM_translation_finalversion.doc.pdf (date of access: 31.03.2023).
9. Squires N., Barnes J., Crisp J. Giorgia Meloni warns Italy faces summer 'invasion' of migrants and refugees. *The Telegraph*. March 18, 2023. URL: <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/03/18/giorgia-meloni-warns-italy-faces-summer-invasion-migrants-refugees/> (date of access: 31.03.2023).

Васильєва Діана

Національний університет «Острозька академія»

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ФІНЛЯНДІЇ ТА ШВЕЦІЇ ДО ЧЛЕНСТВА В НАТО

Ключові слова: вступ Фінляндії та Швеції в НАТО, перешкоди здобуттю членства, Туреччина, Угорщина.

Keywords: Finland and Sweden's accession to NATO, obstacles to membership, Turkey, Hungary.

Актуальні безпекові виклики та загрози значно вплинули на трансформацію світового порядку і системи міжнародної та європейської безпеки. Основними рисами сучасного світового порядку є дестабілізація усталеного після «холодної війни» балансу сил, загострення конкуренції між провідними суб'єктами міжнародних відносин за ресурси та лідерство на міжнародній арені, гібридність нових безпекових загроз, недосконалість норм міжнародного права та зростання напруженості між найвпливовішими акторами. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну зруйнувало всю архітектуру європейської безпеки,

спричинивши дисбаланс сил на міжнародній арені та інтенсифікацію інтеграційних процесів.

У відповідь на збройну агресію Російської Федерації проти України Фінляндія та Швеція активізували свою інтеграційну діяльність на шляху до НАТО з метою зміцнення власної обороноздатності та отримання гарантій колективної безпеки відповідно до Статті 5 Північноатлантичного договору. Водночас Росія рішуче виступає проти членства цих країн у НАТО, аргументуючи свою позицію тим, що розширення Альянсу на північ є серйозною загрозою її безпеці. РФ відверто погрожує Фінляндії та Швеції «військовими і політичними наслідками» у разі вступу в НАТО, наголошуючи на подальшому напруженні відносин із скандинавськими країнами та розміщенні ядерної зброї в регіоні Балтійського моря у випадку створення Альянсом військової інфраструктури у країнах-кандидатах на членство. Росія переконує міжнародну спільноту в тому, що вступ Фінляндії та Швеції в НАТО дестабілізує Балтійський регіон і дозволить Альянсу реалізувати свої «загарбницькі цілі» та «агресивні наміри» щодо Росії [6].

Однак усвідомивши цинізм та жорстокість російської агресії, Фінляндія та Швеція прийняли рішення стати частиною євроатлантичної спільноти. Потенційний збройний наступ з боку РФ для Фінляндії та Швеції є більш реальною загрозою їх безпеці, ніж погрози та шантаж російського керівництва. 18 травня 2022 р. країни одночасно подали заявки на членство, а 5 липня було підписано протоколи про приєднання. Для офіційного здобуття членства усі 30 держав-членів НАТО повинні ратифікувати ці протоколи, адже рішення в Альянсі приймають шляхом консенсусу. Із липня до вересня 2022 р. 28 країн-членів Альянсу ратифікували протоколи, засвідчивши свою підтримку інтеграційним намірам Фінляндії та Швеції [5]. Проте реальними перешкодами членству північноєвропейських країн стали офіційні позиції Туреччини та Угорщини, які відмовлялися ратифікувати вступ нових членів.

Незважаючи на те, що Туреччина підтримує політику «відкритих дверей» НАТО, її керівництво все ж виступало проти вступу Фінляндії та Швеції до Альянсу. Президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган заявляв, що не підтримує приєднання північноєвропейських країн через надання ними притулку курдським бойовикам, яких він вважає загрозою для національної безпеки Туреччини. Ердоган обурений відмовою Фінляндії та Швеції видати 33 курдських бойовики, яких Туреччина пов'язує із спробою державного перевороту в країні у 2016 р. Причиною позиції Анкари є і те, що Фінляндія та Швеція запровадили ембарго на продаж військової техніки і зброї Туреччині у відповідь на її військову інтервенцію у північну Сирію в 2019 р. Також Анкара обурена рішенням поліції Швеції дозволити акцію протесту, під час якої біля посольства Туреччини в Стокгольмі крайній правий екстреміст спалив копію Корану [1]. Через низку інцидентів у відносинах Туреччини з Фінляндією та Швецією Анкара призупинила переговори про вступ цих країн до Альянсу.

На Мадридському саміті НАТО, скликаному у червні 2022 р. з метою досягнення прогресу в розгляді заявок Фінляндії та Швеції на членство, північноєвропейські країни і Туреччина підписали тристоронній Меморандум про взаєморозуміння для вирішення проблем безпеки, висунутих Туреччиною, та зняття вето

Туреччини на членство Фінляндії та Швеції в НАТО [4]. За результатами меморандуму, Фінляндія та Швеція зобов'язалися надати повну підтримку Туреччині проти загроз її національній безпеці, зокрема запобігаючи діяльності курдських груп «Загони народної оборони» / «Демократичний союз», забороненої терористичної організації РІПК та організації, яку в Туреччині називають ФЕТО. Усі три країни засвідчили посилення співпраці у сфері боротьби з терористичними загрозами шляхом встановлення спільного механізму діалогу на всіх рівнях влади. Фінляндія та Швеція запевнили у швидкому і ретельному розгляді запитів Туреччини щодо депортації або екстрадиції підозрюваних у тероризмі. Північноєвропейські країни також підтвердили скасування своїх обмежень на продаж зброї Туреччині [8].

Ердоган ствердно заявляє про те, що уважно стежить за виконанням обіцянок Фінляндією та Швецією, і його позиція спрямована на боротьбу з тероризмом, а не на обстоюванні власних прихованих інтересів. Однак позиція Туреччини виглядає як навмисне блокування розширення НАТО, що співпадає з офіційним зовнішньополітичним курсом РФ. Своїми діями Туреччина ніби намагається балансувати між Заходом та Росією, не погіршуючи стосунки із жодною стороною. Негласним проявом підтримки РФ є стурбованість Туреччини тим, що вступ північноєвропейських країн може спровокувати Росію та погіршити безпекову ситуацію в Україні.

Незважаючи на те, що Туреччина має більше претензій до Швеції, у жовтні 2022 р. прем'єр-міністр Фінляндії Санна Марін запевнила, що обидві країни приєднаються до НАТО пліч-о-пліч. Водночас Фінляндія, яка має сухопутний кордон з РФ протяжністю 1 272 км, зацікавлена в тому, щоб приєднатися до НАТО якомога швидше з метою посилення власної обороноздатності. Все ж згодом, у березні 2023 р., Президент Фінляндії Сайлі Ніїність запевнив, що країна стане членом НАТО незалежно від прогресу Швеції. Він наголосив на тому, що «Швеція не опиниться у вразливій безпековій ситуації, якщо Фінляндія приєднається до НАТО першою» [3]. Він вважав помилкою відмовлятися від пропозиції Туреччини ратифікувати протокол про приєднання Фінляндії.

Водночас Угорщина також блокувала вступ Фінляндії та Швеції, аргументуючи свою позицію їхньою критикою політики уряду країни. Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан неодноразово засвідчував підтримку політиці розширення Альянсу та надавав обіцянки ратифікувати вступ північноєвропейських країн. Орбан звинувачує Фінляндію та Швецію у поширенні брехні про стан демократії та верховенства права в Угорщині. Проте реальними мотивами рішення Будапешту є бажання впливу на Європейський Союз, який заморозив виплату десятків млрд євро для Угорщини через проблеми із корупцією та верховенством права [7]. Насправді позиція Угорщини більше шкодить їй самій, ніж Фінляндії та Швеції, оскільки ізолює її від Альянсу. Непрозорість мотивів позиції Угорщини викликає низку запитань і сумнівів у міжнародній спільноті, адже Будапешт наразі не має правдоподібних аргументів для зволікання з ратифікацією вступу північноєвропейських країн. Намір сповільнити розширення НАТО, але не зупинити його повністю, сигналізує про те, що проросійський уряд Орбана балансує між західними союзниками та РФ.

Наприкінці березня 2023 р. Угорщина та Туреччина все ж ратифікували заявку Фінляндії на вступ до НАТО. І вже 4 квітня Фінляндія офіційно стала членом Північноатлантичного Альянсу. Однак дві країни досі відмовляються схвалити вступ Швеції, зважаючи на низку спірних питань у відносинах між країнами. Наразі ні Туреччина, ні Угорщина не запланували голосування у своїх парламентах щодо заявки Швеції [2]. Зважаючи на відмову Туреччини та Угорщини схвалити вступ Швеції до НАТО, країна перебуває у стані невизначеності та усвідомлює вразливість свого безпекового середовища.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну сприяло активізації інтеграційних намірів Фінляндії та Швеції на їх шляху до НАТО. Із метою посилення власної обороноздатності північноєвропейські країни подали заявки на вступ в Альянс. Перешкодами для здобуття членства Фінляндією та Швецією стала відмова Туреччини та Угорщини ратифікувати угоди про вступ через низку протиріч у відносинах з північноєвропейськими країнами. Шляхом дипломатичного консенсусу Туреччина та Угорщина погодили вступ Фінляндії до НАТО, проте країни досі блокують вступ Швеції. Анкара схвалить членство країни у разі виконання нею обумовлених зобов'язань. Водночас Будапешт навмисне затягує ратифікацію вступу Швеції, обстоюючи власні інтереси. В короткостроковій перспективі варто очікувати схвалення Туреччиною та Угорщиною заявки на вступ Швеції в НАТО, що сприятиме якісній трансформації безпекового середовища в Європі та посиленню єдності у євроатлантичному просторі. Інтеграційні шляхи Фінляндії та Швеції до НАТО потребують посиленої уваги наукової спільноти, оскільки можуть слугувати прецедентом для України.

Джерела та література

1. Erdoğan says Turkey may accept Finland into Nato without Sweden. *The Guardian*. January 30, 2023. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/30/erdogan-says-turkey-may-accept-finland-into-nato-without-sweden>
2. Finland and Sweden's path to NATO membership explained. *Reuters*. March 31, 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/steps-finnish-swedish-path-nato-membership-2023-03-30/>
3. Finnish President Niinistö: Sweden's security not vulnerable if Finland joins NATO first. *Helsinki Times*. March 20, 2023. URL: <https://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/politics/23199-finnish-president-niinistoe-sweden-s-security-not-vulnerable-if-finland-joins-nato-first.html>
4. Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the trilateral meeting between Türkiye, Finland and Sweden. *North Atlantic Treaty Organization*. June 29, 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_197253.htm?selectedLocale=en
5. Ratification of Finland and Sweden's Accession to NATO. *NATO Parliamentary Assembly*. URL: <https://www.nato-pa.int/content/finland-sweden-accession>
6. Roth A. Putin issues fresh warning to Finland and Sweden on installing Nato infrastructure. *The Guardian*. June 29, 2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/29/russia-condemns-nato-invitation-finland-sweden>
7. Spike J. Hungary pressures EU by delaying Finland, Sweden NATO vote. *Associated Press News*. March 16, 2023. URL: <https://apnews.com/article/hungary-sweden-finland-eu-nato-vote-russia-war-ukraine-666c19f21c8dfa9a151834cc28f93d18>
8. Trilateral memorandum between Türkiye, Finland and Sweden. June 28, 2022. Madrid. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220628-trilat-memo.pdf